

ویژگی‌های یک "جو آموزشی اثر بخش" در آموزشگاه

نامدار رحیمی

طوری است که باعث نیل به اهداف برنامه‌های آموزشی^۷ در تمامی سطوح می‌گردد.

۵- برای کارکنان آموزشگاه در ارتباط با برنامه‌های آموزشی روزهای آموزشی و کارآموزی برگزار می‌شود.

۶- الگوی کاملی از معیارهای موفقیت در اختیار فراگیران قرار می‌گیرد که بدین وسیله بتوانند به نرمها و ارزشهای مشابه دست یابند.

۷- از وقت، حداکثر استفاده به عمل آمده و بیشتر اوقات به "فعالتهای آموزشی" ^۸ اختصاص می‌یابد.

برای نشان دادن عوامل موثر در افزایش اثر بخشی محیط آموزشی، طی دو تحقیق کیسلینگ^۹ در مورد ایالات متحده و شوکلا^{۱۰} در مورد هند نشان دادند که میزان دسترسی فراگیران به منابع و کتب درسی مناسب بر یادگیری آنان تأثیر دارد. هاس و همکاران^{۱۱} نشان دادند که خصوصیات مدیر و نوع مدیریت او بر عملکرد فراگیران مؤثر است.^{۱۲} گالبریت^{۱۳} برای بررسی میزان تأثیر سازماندهی بر روی عملکرد فراگیران تحقیق جامعی انجام داد. در این تحقیق وی نتیجه گرفت که طراحی سازماندهی^{۱۴} عناصر مختلف مانند کارکنان مدرسه و کلاس درس تأثیر بسزایی بر روی عملکرد فراگیران دارد.

به منظور اثر بخش نمودن هر چه بیشتر فرایند آموزش، باید این فرایند را در چنان محیط و شرایطی انجام داد که از تمام جنبه‌ها غنی بوده و بتواند همه احتیاجات مربی و فراگیران را بر آورده سازد از چنین محیط و شرایطی می‌توان تحت عنوان "جو آموزشی اثر بخش"^۱ نام برد. جو آموزشی اثر بخشی عبارتست از آن محیط (روانی، فیزیکی) و شرایط آموزشی که در آن فرآیند یاددهی - یادگیری^۲ به مؤثرترین وجه ممکن انجام گرفته و بازده آموزشی به حداکثر برسد.

تحقیقات زیادی در زمینه جو آموزشگاهها انجام شده است. از جمله پرگی و واسمیت^۳ در تحقیقی تحت عنوان اثر بخشی مدارس^۴ خصوصیات مدارس اثر بخش را چندین عنوان می‌کنند:

۱- از طریق خود مختاری^۵ قابل توجهی که به مدیران، رهبران و کارکنان داده می‌شود، مدیریت صحیح در این مدارس تشویق و تقویت می‌شود.

۲- رهبری آموزشی قدرتمندی توسط مدیر مدرسه و کارکنان و معلمان در مدرسه وجود دارد.
۳- به ثبات و تداوم^۶ ارزش داده شده و از اعمالی که باعث عدم ثبات در بین کارکنان می‌شود اجتناب می‌گردد.

۴- برنامه‌های درسی و سازماندهی محتوا

شرایط یادگیری مناسب بسیار مؤثر است. گود و همکاران^{۱۷} محتوای آموزشی را یکی از متغیرهای مستقل تأثیر گذار بر ارتقای سطح یادگیری می دانند.

در تحقیقی برای نشان دادن تأثیر تسهیلات آموزشی بر یادگیری و عملکرد دانش آموزان تحت عنوان "دانش آموزان اینجا زندگی می کنند" میلپت^{۱۸} نشان داد که شرایط فیزیکی کلاس، کتابخانه ها، آزمایشگاهها، خوابگاهها، طراحی ساختمانها و بازسازی آنها، تأثیرات مثبتی بر روی پرونداد آموزشی آموزشگاه دارد.

کرت لوین و دو تن^{۱۹} از همکارانش تأثیرات انواع مختلف رهبری در کلاس را مورد مطالعه قرار دادند آنها سه نوع جو را که نتیجه سه نوع رهبری متفاوت بود مطالعه نمودند:

۱- جو دارای رهبری مقتدر: در این جو فراگیران واکنشهای متفاوتی را بروز می دهند. گروهی مطیع و بی تفاوت و برخی پرخاشگر می شوند. در صورت وجود نظارت توسط رهبر، گروهها بصورت فعال کار می کنند اما عدم حضور رهبر باعث کندی فعالیتها می گردد.

۲- جو دارای رهبری دموکراتیک: خط و مشی ها با تصمیم گیری اعضا و رهبر تعیین می شود. عکس العمل افراد و عملکرد آنها در حضور رهبر به اندازه زمان حضور رهبر در جو

بر اساس این طراحی، اعضای سازمان مدرسه قادرند اهدافی را برای فراگیران خود در نظر بگیرند. بر اساس این تحقیق پنج عامل زیر جوابگوی میزان تحقق این اهداف می باشد:

۱- اقداماتی که برای اجرای اهداف مشخص شده ضروری است.

۲- ساختار سازمانی آموزشگاه که افراد در آن کار می کنند.

۳- سیاستها و فرآیندهای پرسنلی.

۴- شیوه هایی که برای جمع آوری اطلاعات و تصمیم گیری مورد استفاده قرار می گیرند.

۵- فرهنگ آموزشگاه، یا هنجارها، ارزشها و اعتقاداتی که در سیستم آن وجود دارد و آنچه که افراد بطور غیر رسمی انجام می دهند و به آن اهمیت می دهند.

بار^{۱۵} محتوای آموزشی را به عنوان یکی از عوامل مؤثر در شرایط آموزشی^{۱۶} می داند وی بر دو جنبه تأکید می ورزد. یکی محتوای برنامه درسی و تأثیر آن بر عملکرد دانش آموزان، که در این مورد همبستگی نسبتاً بالایی بین نوع محتوا و عملکرد دانش آموزان وجود دارد. جنبه دیگر تأکید وی بر روی محتوای آموزشی به عنوان یکی از عوامل مؤثر در ایجاد شرایط یادگیری مؤثر است. او در این مورد اشاره می کند آن چه را که معلم برای تدریس انتخاب می کند در ایجاد

آموخته و توانایی به کارگیری آنها را در موقعیتهای کاری کسب می نماید.

۴- مدیران و مسئولین آموزشگاه قدرت سازماندهی، نظارت و ارزشیابی مناسب را داشته و با اعمال شیوه‌های درست مدیریت و استفاده بهینه از منابع موجود، نیل به اهداف تعیین شده را تسهیل می نماید .

۵- امکانات و تسهیلات آموزشی از قبیل فضای مناسب، کتابخانه‌های غنی، آزمایشگاه‌های مجهز، کتب و مجلات و وسایل کمک آموزشی و برای دانش‌آموزان فراهم می شود.

۶- دانش‌آموزان به کار کردن به طور مستقل تشویق شده و در قبال یادگیری خود احساس مسئولیت می‌کنند در فعالیتهای آموزشی بصورت فعال شرکت می‌کنند و با معلمان و همکلاسیهای خود در تعادل هستند .

Notes:

1. Effectivie Instructional climate
2. Teaching - Learning
3. Purkey s.c., smith M.S. (1983). Effective schools - Areview of .Elementary school Journal. 83 (4), 427-52.
4. school Effectiveness
5. Autonomy
6. Stability and continuity
7. Instructional programs
8. Academic Activities
9. Kiesling
10. Shukla
11. Husen et al.
12. Micheal J. Dunkin, (1988). Encycholopedia of teaching and teacher Education . p. 553.
13. Calbraith
14. Organizational design
15. Barr R. (1974). Instructional Pace difference and Their effects on reading -acquisition .Reades Research Quarterly .9(4), 526-54.
16. Instructional condition
17. Good et al.
18. Millet, J, (1976). college students live here. Encycholopedia of Educational Research 4th edition.

۱۹- بیلر، رابرت (۱۳۷۱). کاربرد روانشناسی در آموزش. ترجمه پروین کدپور، جلد دوم، تهران: مرکز نشر دانشگاهی .

مقتدرانه نیست. اما در غیاب رهبر عملکرد دانش‌آموزان کاهش چشمگیری نداشته و تقریباً با زمان حضور رهبر مساوی است. این جو در دراز مدت برونداد بهتری از جو پیش دارد.

۳- جو بدون مداخله رهبر در فعالیتها نقش غیر فعال داشته و موارد و مطالبی را در دسترس فراگیران قرار می دهد در حد امکان در پیشنهادات پیشقدم می شود. فراگیران در چنین جوی در حضور رهبر فعالیت کمتری دارند و وقت خود را صرف کسب اطلاعات از او می نمایند. اما فعالیت آنها در غیاب رهبر در این گروه در بالاترین حد است.

درباره موضوع مورد بحث یعنی خصوصیات جو آموزشی اثر بخش طی تحقیقی که توسط نگارنده صورت گرفت از استادان و دانشجویان دانشگاههای اصفهان نظر سنجی به عمل آمد که طی آن عوامل زیر به ترتیب بیشترین تأثیر را از دیدگاه گروه نمونه استادان و دانشجویان این دو دانشگاه در جو آموزشی آموزشگاه داشتند :

۱- معلمان

۲- محتوای آموزشی برنامه‌های درسی

۳- مدیریت و روابط انسانی

۴- امکانات و تسهیلات آموزشی

۵- مشارکت دانشجو در فرآیند آموزش

طبق نتایج بدست آمده از این تحقیق که بصورت پیمایشی انجام گرفت یک "جو آموزشی اثر بخش" دارای خصوصیات زیر می باشد:

۱- معلمان به رشته تخصصی خود تسلط کافی دارند و از روشهای فعال جهت انتقال دانش به دانش‌آموزان استفاده می‌کنند. به بیانی دیگر آنها علاوه بر اینکه می‌دانند چه چیزی را تدریس می‌کنند، می‌دانند که چگونه آن را تدریس نمایند. همچنین به منظور اطلاع از چگونگی کار خود و میزان یادگیری دانش‌آموزان از آنها ارزشیابی به عمل آورده و از نتایج ارزشیابی‌ها به عنوان باز خوردی جهت اصلاح و رفع نقایص و معایب فرآیند آموزش استفاده می‌کنند.

۲- معلمان افرادی فعال، پرکار، پرانرژی و خوش خلق هستند و برای دانش‌آموزان احترام قائلند .

۳- محتوای آموزشی برنامه‌های درسی آموزشگاه طوری است که دانش‌آموز با استفاده از آنها فنون و تخصصهای مورد نیاز خود و جامعه را